

8. Пшенична А. Ж. Аудит : навчальний посібник / А. Ж. Пшенична. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 320с.
9. Робертсон Дж. Аудит. / Дж. Робертсон. Пер. с англ. – М.: Контакт, 1993. – 496с.
10. Череп А. В., Ярмош В. В. Удосконалення методики аудиту витрат виробництва на промисловому підприємстві / А. В. Череп, В. В. Ярмош // Економіка харчової промисловості. – 2010. – № 3. – С. 53-59.
11. Чуенков А. Є. Сутність та організація служби внутрішнього аудиту / А. Є. Чуенков // Економічний часопис-XXI. – 2010. – № 7-8. – С. 38-42.
12. Шульга А. В., Топоркова О. А. Організація служби внутрішнього аудиту і методика його проведення / А. В. Шульга, О. А. Топоркова // Вісник Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту ім. академіка В.Лазаряна. – 2012. – Випуск 42. – С. 341-346.

Гречина І.В.

УДК 168.4:005

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ПОТЕНЦІАЛУ ВЗАЄМОДІЮЧИХ ПРОЦЕСІВ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ

***Анотація.** Визначені основні складові потенціалу взаємодіючих процесів економічної системи. Досліджені основні авторські підходи до аналізу основних елементів потенціалу взаємодіючих процесів підприємства. Доведено, що в основні багатьох авторських методик аналізу основних складових потенціалу взаємодіючих процесів економічної системи лежать основні напрямки фінансового аналізу які шляхом модельного міксу можна трансформувати у методи потенціалогічного аналізу з урахуванням принципів потенціалії та модальності. Пропоновані основні етапи потенціалогічного аналізу потенціалу взаємодіючих процесів.*

***Ключові слова:** потенціалогічний аналіз, потенціал, методика, модальність, мікс, потенціалія, методи, фінансовий аналіз.*

***Аннотация.** Определены основные составляющие потенциала взаимодействующих процессов экономической системы. Исследованы основные авторские подходы к анализу основных элементов потенциала взаимодействующих процессов предприятия. Доказано, что в основе большинства авторских методик анализа основных элементов потенциала взаимодействующих процессов экономической системы лежат основные направления финансового анализа, которые путем модельного микса трансформируются в методы потенциалогического анализа с учетом принципов потенциации и модальности. Предложены основные этапы потенциалогического анализа потенциала взаимодействующих процессов.*

***Ключевые слова:** потенциалогический анализ, потенциал, методика, модальность, микс, потенциация, методы, финансовый анализ*

***Summary.** Certain basic constituents of potential of interactive processes of the economic system : economic, technological, sociological, naturally-ecological, each of that has a row of own structural constituents, that allows to talk about each as systems with certain subsystems. Otherwise speaking, potential of interactive processes summarizes in itself all present resources of enterprise and source of their formation. The basic authorial going is investigational near the analysis of basic elements of potential of interactive processes of enterprise, namely: integration of conceptions of estimation of potential with conceptions of development of marketing, with determination of next key indicators : volume of mine-out products, size of the fixed and circulating assets, quantity of working, competitiveness; in quality of synthesis of resource and productive potential with determination of specific methods and strategies of development there is symbiosis of quantitative and quality methods.*

It is well-proven that in basic many authorial methodologies of analysis of basic constituents of potential of interactive processes of the economic system basic directions of financial analysis lie that by model mix it is possible to transform in the methods of potential analysis taking into account principles of potent and modality. Expediency of transformation of basic methods of methodologies of financial analysis is well-proven and wavelet to the analysis to the requirements of potential analysis. Offered basic stages of potential analysis of potential of interactive processes.

***Key words:** potential analysis, potential, methodology, modality, mix, methods, financial analysis.*

У сучасний час бурхливий розвиток економіки України після світової фінансової кризи вимагає від підприємств пошуку заходів, спрямованих на підвищення рівня власного потенціалу. Важливе значення в цьому відводиться розвитку різних функцій управління суб'єктами підприємницької діяльності, особливо аналітичної. У попередніх дослідженнях було зроблено висновок щодо відсутності спеціалізованого виду аналізу, спрямованого на якісний аналіз потенціалу економічної системи [1]. Було доведено, що для вирішення існуючої проблеми необхідно розробити відповідний методичний інструментарій потенціалогічного аналізу, який базуючись на основних засадах економічного аналізу реалізує принципи модальності та потенціалії і тим самим вносить нові підходи до оцінки основних складових потенціалу підприємства, що і обґрунтовує актуальність теми дослідження.

Проблемні питання аналізу потенціалу підприємства та аналізу потенціалу взаємодіючих процесів розглянуто у роботах як провідних так і молодих економістів України і країн СНД, таких як: Бачевський Б.Є. [5], Васьковська Я.В. [8], Краснокутська Н.С. [3], Лагун М.І. [7], Отенко І.П. [4], Олексюк О.І. [6], Репін І.М. [6], Федонін О.С. [6] та ін. Дослідження підходів різних науковців дозволило всебічно розглянути існуючу проблему та зробити висновок, що ряд питань щодо аналізу потенціалу взаємодіючих

процесів недостатньо розроблені і досліджені. Особливо гостро ця проблема постає скрізь призму розвитку ідей потенціалогічного аналізу, як нового виду економічного. Цей факт свідчить про те, що визначені у статті проблеми, потребують постійного удосконалення.

Метою даної статті є дослідження науково - методичних підходів до аналізу потенціалу взаємодіючих процесів економічної системи.

Логіка міркувань призвела до необхідності вирішення наступних завдань: дослідження методів аналізу потенціалу взаємодіючих процесів економічної системи; адаптації основних підходів до аналізу організаційних структур у рамки потенціалогічного аналізу; визначення основних напрямків потенціалогічного аналізу потенціалу взаємодіючих процесів економічної системи.

Підхід, який рекомендовано урахує основні постулати системного підходу, науки енвіроніки, економічного аналізу та філософії можливого.

Продовження дослідження спонукає до необхідності визначення науково-методичних підходів до аналізу потенціалу взаємодіючих процесів економічної системи. Слід зауважити, що дана складова є серцевиною структурних складових сукупного потенціалу суб'єкта підприємницької діяльності, від якості його організації та управління з інтегруванням і мобілізацією усіх функцій управління залежить кінцевий показник діяльності підприємства – (за умов дотримання ідеї цілепокладання) – прибуток.

У [2] було доведено, що основу потенціалу взаємодіючих процесів складають наступні складові: економічний, технологічний, соціологічний, природно-екологічний потенціали. Кожна складова має ряд власних структурних елементів, що дозволяє говорити про неї як про систему з певними підсистемами. Інакше говорячи, потенціал взаємодіючих процесів узагальнює у собі усі наявні ресурси підприємства та джерела їх утворення. Крім того потенціал взаємодіючих процесів напряму керується людиною, та крім цього, на нього здійснює певний вплив зовнішнє середовище.

Отже, визначення методичного інструментарію оцінки потенціалу взаємодіючих процесів потребує від аналітика надання достовірної та вразливої картини щодо стану основної діяльності підприємства з урахуванням соціально-економічних та природно-екологічних аспектів.

Звернемо увагу на існуючі підходи як провідних так і молодих вчених стосовно визначення аналітичного інструментарію аналізу основних складових потенціалу взаємодіючих процесів, а це: інтегрування концепцій оцінки потенціалу з концепціями розвитку маркетингу, з визначенням наступних ключових індикаторів: об'єм виробленої продукції, розмір основного та оборотного капіталу, чисельність працюючих, конкурентоспроможність; симбіоз кількісних та якісних методів оцінки; матриці SWOT-аналізу, інтегральні показники, кінцеві показники діяльності підприємства, методи фінансового аналізу з акцентом на оцінку фінансової стійкості, платоспроможності, ліквідності, соціальної складової, зовнішньої і внутрішньої заборгованості та ін. [3 – 9].

Якщо більш ретельно придивитись до існуючих науково - методичних підходів до аналізу потенціалу взаємодіючих процесів економічних систем, то можна говорити про те, що у більшості випадків його сутнісну наповненість складають основні напрямки фінансового аналізу, а саме: аналіз фінансової стійкості, аналіз ділової активності, аналіз ліквідності та платоспроможності, деякі методи конкурентоспроможності підприємства з урахуванням впливу зовнішніх та внутрішніх факторів на його діяльність, а також ризики в усіх своїх проявах. За таким підходом алгоритм визначення науково-методичних підходів потенціалогічного аналізу потенціалу взаємодіючих процесів можна представити наступним чином (рис. 1).

Механізм дії пропонованого алгоритму наступний: безліч науково-методичних підходів, які існують у сучасний час стосовно оцінки потенціалів: економічного, технологічного, соціального, природно-екологічного проходять певну модальну воронку і проходять, так званий, модальний мікс, у результаті якого суб'єкти обирають найбільш доцільніші та ефективніші (на їх погляд) методики аналізу та, у подальшому, проводять їх апробацію.

Отак, на сучасному етапі слід розібратися з існуючими науково-методичними підходами аналізу потенціалу взаємодіючих процесів та виробити свій підхід у рамках потенціалогічного аналізу.

Зауважимо, що більшість науково-методичних підходів, спрямованих на оцінку потенціалу взаємодіючих процесів, не зважаючи від життєвого циклу підприємства прагнуть до застосування методів фінансового аналізу. Тобто, можна припустити, що при розробці науково-методичного підходу щодо аналізу потенціалу взаємодіючих процесів у рамках потенціалогічного аналізу слід брати за основу основні напрямки фінансового аналізу. У той же час, дана гепотиза новина бути підтверджена практичним аспектом, для цього проведемо опитування менеджерів досліджуваних у роботі підприємств на предмет використання методичного інструментарію при аналізі потенціалу взаємодіючих процесів.

За період 2011 – 2012 р.р., було опитано понад 1350 респондентів – провідних фахівців та керівників підприємства молокопереробної промисловості. Головними питаннями в анкетуванні були: ступінь реалізації аналітичних функцій управління на підприємстві, на які основні аспекти спрямовуються аналітичні функції при їх наявності та які найбільш популярні методики економічного аналізу використовуються. У таблиці 1 можна простежити отримані результати.

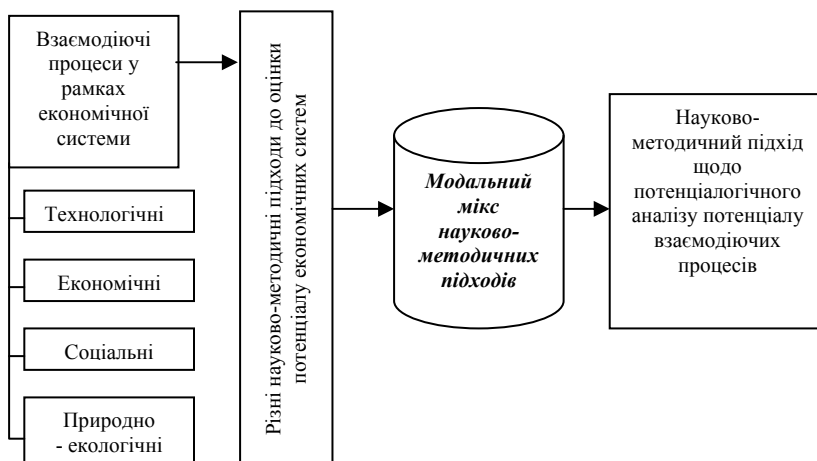

Рис.1. Алгоритм визначення науково-методичних підходів потенціалогічного аналізу потенціалу взаємодіючих процесів.

Таблиця 1. Інформація про науково-методичні підходи, які використовуються у практичній діяльності підприємства молокопереробної галузі України

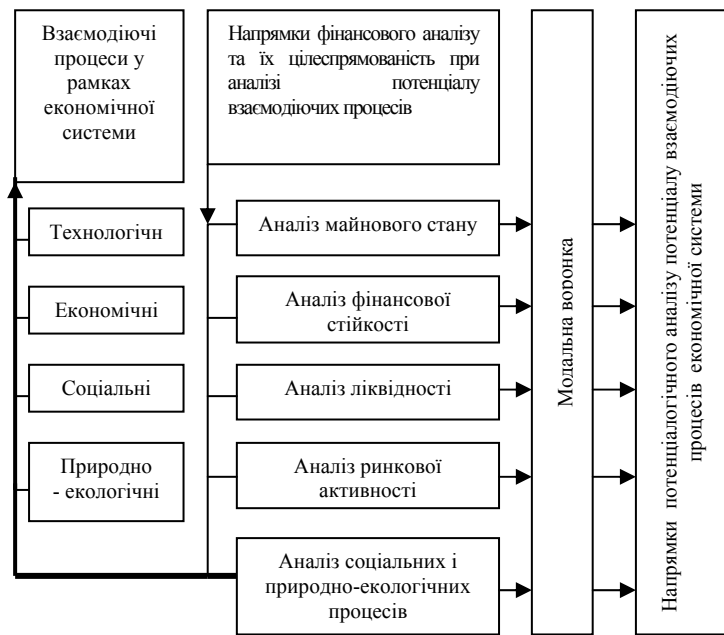
№ з/п	Напрямок дослідження	Результат (респ.)	
1	Наявність аналітичних відділів на підприємстві або виокремлено посади аналітика	620	
2	Які методики найчастіше використовуються при аналізі?	Фінансовий аналіз	580
		Інші методики	30
		Власні методики	10
3	Проводиться лі на Вашому підприємстві аналіз потенціалу?	Так 230 Ні 670	
4	Як на Вашому підприємстві аналізують потенціал підприємства?	На підставі методів аналізу фінансового стану	

Так, проведене опитування провідних фахівців підприємств молокопереробної галузі на предмет можливості аналізу потенціалу їх розвитку показав, що з 1350 респондентів тільки 620 заявили о том, що на їх підприємствах аналітичним функціям управління приділяється певна увага (не акцентується увага – яка ж сама), на запитання стосовно використовуваних методик більшість респондентів сполучена у думках стосовно необхідності використання основних методик аналізу фінансового стану підприємства. При відповіді на запитання, на скільки якісно проводиться оцінка потенціалу (у тому числі і потенціалу взаємодіючих процесів) більшість респондентів також звернули свою увагу на існуючі методики фінансового аналізу. Таким чином, можна зробити висновок, що обробка науково-методичних підходів стосовно аналізу потенціалу взаємодіючих процесів економічної системи шляхом модальної воронки до розвитку модального міксу відобразила найбільш ефективним методом – основні методики аналізу фінансового стану підприємства. Це підтверджується як теоретично – шляхом обґрунтування існуючих науково-методичних підходів, та практично – шляхом проведеного експертного опитування.

На рис. 2 представлено відповідність певних напрямків фінансового аналізу певним складовим потенціалу взаємодіючих процесів економічної системи при здійсненні трансформуючих процесів його адаптації до умов потенціалогічного аналізу.

Резюме: для визначення рівня чотирьох складових потенціалу взаємодіючих процесів економічної системи доцільно використовувати основні напрямки фінансового аналізу з поправкою на аналіз соціальних і природно-екологічних процесів. Надалі, основні напрямки фінансового аналізу проходять скрізь «модальну воронку», та з урахуванням основних принципів потенціалогічного аналізу; «потенціалізації» та «модальності» трансформуються у його основні напрямки при дослідженні потенціалу взаємодіючих процесів. А як саме здійснюється даний процес розглянемо детальніше.

По-перше слід, чітко визначитися з методичним інструментарієм фінансового аналізу, який буде використаний для аналізу. Що стосується оцінки соціальних і природно – екологічних процесів, то слід відмітити, що дані складові потенціалу взаємодіючих процесів, безсумнівно, мають важливе значення, особливе у сучасних умовах господарювання економічних систем макрорівня. Однак, при їх оцінці є ряд проблем, серед яких головною можна відзначити відсутність якісних спеціалізованих досліджень у даних галузях, особливо спрямованих на дослідження визначених процесів у рамках визначення рівня потенціалу підприємства Розгляд існуючих методик, спрямованих на оцінку соціальних та природно-екологічних процесів у межах економічної системи мікрорівня дозволяє зробити висновок про те, що у сучасний час найбільш привабливішими методиками є вейвлет –аналіз, адаптований до системи економічних взаємовідносин з медицини та фізики [9 – 12] та спрямований на дослідження соціальної динаміки.

Рис. 2. Відповідність напрямків фінансового аналізу складовим потенціалу взаємодіючих процесів економічної системи.

«Вейвлет» означає – маленька хвиля [10]. Метод вейвлет – аналізу [9 – 12] використовується для декомпозиції, «стиску» і відновлення сигналів і зображень, виділення сигналу з «шуму» і т.д. У якості шуму в економіці мова йде, в першу чергу, про інформаційний шум, тобто, про те спотворювання кінцевих результатів основної діяльності підприємства, яке відбувається завдяки вкоренінню інформаційних «шумів» різного рівня, у тому числі, інформаційних «шумів», які поступають із зовнішнього середовища. Як зазначено у літературних джерелах, вейвлет аналіз застосовується в технічних науках, природознавстві, в економіці, а також для вивчення динаміки біржових індексів, курсів валют, тощо. Його головне призначення при дослідженні соціальних та природно-екологічних процесів полягає у наступному: на відміну від традиційно використовуваного в спектральному аналізі тимчасових рядів Фур'є (розкладання й різних методів спектрального аналізу з виділенням спектральних "вікон" – наприклад, "вікон" Тьюки-Хеммінга, Бартлета й т.д., деякі з яких реалізовані в широко відомому соціологам пакеті SPSS для проведення спектрального аналізу тимчасових рядів), вейвлет-аналіз дозволяє розкласти частотний спектр за часом і виявити моменти, коли виникають і зникають різні цикли в динаміці; зробити декомпозицію тимчасового ряду на рівні й визначити деталі динаміки кожного рівня; виявити частотні особливості тимчасового ряду, які передують у часі несподіваним і одиночним «сплескам» у динаміці, тощо [9].

Так, для розгляду останнього блоку потенціалогічного аналізу потенціалу взаємодіючих процесів економічної системи будемо використовувати методи вейвлет аналізу з адаптуванням їх основних методичних аспектів до головних принципів потенціалогічного аналізу: модальності та потенціалії.

Таким чином, на даному етапі головним моментом стає вирішення проблеми і пошук відповіді на запитання, у чом же криється різниця у можливості прямого використання методик фінансового аналізу та вейвлет - аналізу або використання їх у межах потенціалогічного аналізу. Чи будуть методи фінансового аналізу та вейвлет - аналізу використовуватися у чистому виді, або буде здійснена якась трансформація методик, які і будуть вже мати назву: методики потенціалогічного аналізу потенціалу взаємодіючих процесів. Зробимо спробу розібратися з визначеною проблемою і питанням, яке поставлено у дослідження.

Вважаємо, що головною принциповою відмінністю у трансформації методик фінансового аналізу і вейвлет - аналізу є наступні моменти, які впливають з сутності філософії можливого та науки потенціалогії, а саме:

- урахування критерію модальності, тобто відношення суб'єкта до стану об'єкта, як результат – відношення суб'єкта до результатів проведеного аналізу (у даному контексті фінансового аналізу);
- урахування напрямку потенціалії при отриманні результатів аналізу фінансового стану підприємства та результатів вейвлет – аналізу;
- розробка специфічних показників потенціалогічного аналізу, спрямованих на оцінку потенціалу взаємодіючих процесів економічної системи.

Отже, перспективами подальших досліджень стає розробка якісного методичного інструментарію потенціалогічного аналізу потенціалу взаємодіючих процесів з урахуванням визначених відмінностей, систематизованих в процесі розгляду вищевикладених науково-методичних підходів.

Джерела та література:

1. Гречина І. В. Теоретичні засади аналізу потенціалу економічних систем [текст] / І. В. Гречина // Торгівля і ринок України: Темат. зб. наук. пр.– Донецьк: ДонНУЕТ, 2012. – Вип. 35, т. 1. – С.108–114.
2. Гречина І. В. Структурні складові потенціалу економічної системи [текст] / І. В. Гречина // Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна: збірник наукових праць: Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, серія «Економічна». – 2011. – вип. 81. – с. 42 – 45
3. Краснокутська Н. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка : навч. посібник [Текст] / Н. С. Краснокутська. – К. : Центр навч. літ-ри, 2005. – 352 с., Библиогр.: с. 83.
4. Отенко І. П. Аналіз та оцінка стратегічного потенціалу підприємства: наукове видання [Текст] / І. П. Отенко, Л. М. Малярець, Г. А. Іваненко. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2007. – 348 с., с. 45
5. Бачевський Б. Є. Потенціал і розвиток підприємства: навч. пос. [Текст] Б. Є. Бачевський, І. В. Заблудська, О. О. Решетняк / – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 400 с., с. 135
6. Федонін О. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка [текст] / О. С. Федонін, І. М. Репіна, О. І. Олексюк. – К. : КНЕУ, 2006. - 316 с., с. 83.
7. Лагун М. І. Теоретичні основи аналізу та визначення сутності економічного потенціалу підприємства [Текст] / М. І. Лагун // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – №4(83). – С.32 – 35
8. Васьковська Я. В. Оцінка економічного потенціалу підприємства як складова процесу реструктуризації: методичний аспект [Текст] / Я. В. Васьковська // Вісник економіки транспорту і промисловості № 28. – 2009, с. 121 – 124.
9. Давидов А. А. Москва: Вейвлет-анализ социальных процесов [Електронний ресурс] / А. А. Давидов // [Електронний ресурс]. - Режим доступа : <http://www.789.ru/news/9602-2608.html>
10. Чуй К. Введение в вейвлеты. [Текст] / К. Чуй. – М.: Мир, 2001. – 198 с.
11. Дьяконов В. П. Вейвлеты. От теории к практике [Текст] / В.П. дьяконов. – М.: Солон – Р, 2002. – 210 с. – 325 с.
12. Wavelet Analysis and Its Applications. [text] Vol. 2. San-Diego: Academ. Press, 1992.

Жигар Н.М.**УДК 339.97****ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НА СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ ВОЛИНИ**

***Анотація.** Досліджено сучасний стан і тенденції впливу інформаційного забезпечення на соціальний захист населення Волині. Розглянуто проблеми впливу інформаційного забезпечення на соціальний захист населення Волині. На основі проведеної оцінки впливу інформаційного забезпечення на соціальний захист населення Волині запропоновано заходи щодо впровадження впливу інформаційного забезпечення на соціальний захист населення Волині.*

***Ключові слова:** інформаційне забезпечення, соціальний захист населення, адресна соціальна допомога.*

***Аннотация.** Исследовано современное состояние и тенденции влияния информационного обеспечения на социальную защиту населения Волыни. Рассмотрены проблемы влияния информационного обеспечения на социальную защиту населения Волыни. На основе проведенной оценки воздействия информационного обеспечения на социальную защиту населения Волыни предложены мероприятия по внедрению влияния информационного обеспечения на социальную защиту населения Волыни.*

***Ключевые слова:** информационное обеспечение, социальная защита населения, адресная социальная помощь.*

***Summary.** The current state and trends of the impact of information on social protection Volyn. We consider the impact of information provision on social protection Volyn. Based on the evaluation of the impact of information on social protection Volyn proposed measures to introduce the impact of information on social protection Volyn. The aim of the article is to identify problems impact of information support for social protection of the population and determine the prospects of implementing impact of information on social protection in the context of the problems of modern social and economic policy. In accordance with this goal, you need to solve the following tasks: - Determine the impact of information provision on social protection Volhynia; - To develop a methodological framework regulation of the impact of information on social protection Volhynia; - To determine the prospects of the impact of information on social protection Volyn.*

***Keywords:** information provision, social protection, and targeted social assistance.*

І. Вступ. Дослідження впливу інформаційного забезпечення на соціальний захист населення до останнього часу не носили системного характеру. За останні роки значно зросла увага провідних науковців України до питань впливу інформаційного забезпечення на соціальний захист населення. Дана робота пов'язана з дослідженнями таких вітчизняних вчених, як Г.Задорожний, А.Колот, Е.Лібанова, та багато інших, які в своїх роботах не тільки описували проблеми, але й шляхи їх розв'язання щодо введення певних економіко-соціальних механізмів для введення впливу інформаційного забезпечення на соціальний захист населення. У їхніх роботах також досліджено сутність соціального захисту на державному рівні, регулювання процесів впливу інформаційного забезпечення на соціальний захист населення. Разом з тим, у цих роботах недостатньо висвітлені проблеми створення впливу інформаційного забезпечення на соціальний захист населення.